

O wybranych translokacjach komunikacyjnych w dyskursie religijnym

MARIA WOJTAK
(Lublin)

<https://doi.org/10.25167/Stylistyka27.2018.4>

Dyskurs religijny ujmowany jako zbiór praktyk komunikacyjnych, charakterystycznych dla określonej wspólnoty wiernych, przedstawia się jako zjawisko osobliwe na tle innych dyskursów. I nie chodzi tu wyłącznie o skalę otwierania się na inne praktyki dyskursywne, o nieostrość granic, o wewnętrzną dyferencjację, lecz przede wszystkim o reguły organizowania samej komunikacji i innych składników (parametrów dyskursu) (zob.: Wojtak 2010: 14–22; 2011: 28–45; 2014a: 103–119; 2016a: 71–85).

Dyskurs oznacza dla mnie funkcjonowanie takiej wspólnoty, „która w trakcie różnorodnych interakcji ustala i uzgadnia istotne dla siebie treści, wytwarza i konserwuje scenariusze zachowań komunikacyjnych oraz reguły ich wypełniania za pośrednictwem wypowiedzi i/lub środków niewerbalnych” (Wojtak 2010: 15)¹.

Poszerzenie przestrzeni dyskursywnej o sferę transcendencji powoduje, że nietypową formę zyskują wszelkie parametry dyskursu. Przede wszystkim tematyka i sposób jej ujmowania, a więc wizja świata ukształtowana nie tylko i nie wyłącznie przez człowieka (Objawienie), stawiająca w centrum wartości transcendentne. Modyfikacji podlegają też cele globalne, czyli działania (podejmowane przez różne podmioty) zakodowane w różnorodnych komunikatach, które są podporządkowane misji zbawczej (istotna jest tu rola Kościoła jako

---

¹ Profilując w ten sposób pojęcie *dyskurs religijny*, nie wykluczam możliwości wyodrębniania dyskursów jako powiązanych treściowo zbiorów tekstów i odnoszenia tej perspektywy do religijnej sfery komunikacyjnej. Zob. dla przykładu (Makuchowska 2008: 282–374).

instytucji strzegącej doktryny i sprawującej kult, a więc organizującej religijne życie wspólnoty). Role dyskursywne układają się w skomplikowaną konfigurację. Sposób postrzegania owych ról w odniesieniu do sfery *sacrum* jest dookreślany w formie dogmatów, dziedzictwa tradycji i innych przekazów sankcjonowanych przez instytucje kościelne.

Wierny występuje generalnie w roli petenta wobec *sacrum*², ale zmienia się obraz osób owo *sacrum* wypełniających (Boga Ojca, Chrystusa, Ducha Świętego, Maryi czy świętych). Modyfikacjom podlegają też relacje między świeckimi uczestnikami dyskursu (wiernymi) i klerem (por. dla przykładu zerwanie z feudalną wizją Kościoła). Dla kształtu dyskursu religijnego istotne jest także to, że wiele jego aktów może przebiegać wyłącznie (lub niemal wyłącznie) w przestrzeni sakralnej, a czas wydarzeń (zwłaszcza kultowych) jest uporządkowany w ramach roku liturgicznego (zob. Wojtak 2016a: 72–74).

Charakteryzując szkicowo osobliwości współczesnego polskiego dyskursu religijnego (w prezentowanym ujęciu ograniczanego do dyskursu katolickiej i zarazem polskiej wspólnoty wiernych), nie mogę zapomnieć o interferencjach składników Objawienia, różnorodnych dyskursów związanych z kultem, dyskursu katechetycznego, normatywnego czy naukowego. Zagadnienie polimorficzności dyskursu religijnego jest faktem dostrzeżonym zarówno przez przedstawicieli nauk teologicznych, jak i językoznawców, brak jednak zgody co do zbioru subdyskursów oraz relacji między nimi. Ponieważ w niniejszym opracowaniu skupiam uwagę na jednym z dyskursów szczegółowych (dyskursie katechetycznym czy nawet ewangelizacyjnym), nie rozwijam tego zagadnienia.

Rysem charakterystycznym dyskursu religijnego jest obecnie przede wszystkim otwarcie na świecki sposób komunikacji (Przybylska, Przyczyna 2005: 213–232; Draguła 2005: 88–93; Zdunkiewicz-Jedynak 2007: 115–129; Wojtak 2009: 115–125). Dynamika wspomnianych procesów jest ogromna i obejmuje różnorodne oddziaływania wybranych składników dyskursu religijnego na sferę komunikacji publicznej (zob. m.in. Draguła 2012: 74, 95, który stwierdza, że w „świecie spektaklu i dominującej wizualizacji [...] symbole religijne przenikają całą kulturę”). Wspomniane procesy mają charakter oddziaływań wzajemnych. W kilku obszarach dyskursu religijnego oraz licznych przestrzeniach dyskursów świeckich pojawiają się różnego rodzaju interferencje obejmujące

---

² Warto nadmienić, że funkcjonowanie w roli petenta wobec *sacrum* nie oznacza odwzorowania analogicznych odniesień w sferze świeckiej. Wierny jako petent nie tylko prosi, lecz także wielbi Boga, oddaje Mu cześć, dziękuje, zwierza się i zawiera Bogu siebie, swoje sprawy, swoich bliskich itd.

płaszczyznę języka i płaszczyznę komunikacji. Dostrzega się bez trudu liczne i różnorodne przykłady przesunięć komunikacyjnych i tworzenia komunikacyjnych stref przejściowych.

Stosownym procesom modernizacyjnym podlegają w związku z tym konkretne dyskursy. Modyfikacje mają charakter immanentny i dynamizują relacje między płaszczyznami dyskursu, jeśli, jak w przypadku interesującej nas tu wersji dyskursu religijnego, jest on zjawiskiem polimorficznym.

Już w tym miejscu wtrącić chcę dygresję o sposobie ujmowania wymienionych zjawisk od strony rezultatów (Wojtak 2014a: 103–118). Proponuję mianowicie, by postrzegać je w kategoriach stylizacji, która ma, co szczególnie istotne, charakter kulturowy, czyli zarazem semiotyczny, a nie jedynie konstrukcyjny czy językowy. W obrębie tak interpretowanej stylizacji mieszczą się następujące ogólne zabiegi formotwórcze: (1) twórcza kontynuacja tradycyjnych typowych dla dyskursu religijnego form przekazu (zob. dla przykładu różnego typu modlitwy i modlitewniki, akty zawierzenia), (2) repetycje, czyli teksty kliszowane używane tradycyjnie lub włączane w nowe sytuacje (zmieniające swój kontekst życiowy – jak mówią bibliści), (3) substytucje i translokacje komunikacyjne, (4) formy nowe, choć zwykle są to okazy znanych komunikatów, czyli wypowiedzi oryginalne, zawierające jednak jakieś sygnały gatunkowej przynależności lub przynajmniej osadzone w stosownym kontekście. Możliwe są ponadto takie spontaniczne zachowania, które odbiegają od norm uznawanych za typowe dla sfery religijnej (Wojtak 2014a: 108).

W ramach niniejszego opracowania koncentruję się na substytucjach i translokacjach. Wspomniane procesy mają charakter transformacji semiotycznej, gdyż znaki typowe dla określonej sfery, czy nawet kultury, są przenoszone w sferę sakralną³. Semiotyka sfery komplikuje się w związku z tym znacząco. Dość przypomnieć, że religijna sfera sama w sobie jest „miejszem przejścia pomiędzy materialnością a niewidzialnością, życiem doczesnym a nadprzyrodzonym” (Draguła 2012: 86).

Translokacje, które będą przedmiotem szkicowej prezentacji w niniejszym artykule, modyfikują sferę sakralną na swój sposób. Stanowią bowiem formę przekształcania i wzbogacania dyskursu katechetycznego (ewangelizacyjnego). Procesowi przemieszczania (zmiany położenia w przestrzeni dyskursywnej)

---

³ *Słownik języka polskiego* pod red. M. Bańki, t. 5, Warszawa 2007, s. 379 zawiera następujące objaśnienie: „**trans-** tworzy 1. przymiotniki określające coś, co przecina jakiś obszar [...], 2. wyrazy oznaczające jakąś zmianę, np. *transformacja, translokacja* (zmiana położenia)”.

podlegają konkretne gatunki wypowiedzi charakterystyczne dla różnych obszarów dyskursów świeckich⁴. Przypomnijmy w tym miejscu, że w logosferze bytują gatunki zakorzenione w określonym dyskursie i gatunki wędrujące⁵. Pomnażaniu zbioru gatunków wędrujących sprzyjają obecnie procesy modyfikujące większość dyskursów, łączonych z określonymi wspólnotami, a inspirowanych przemianami kulturowymi i cywilizacyjnymi⁶. Konkretne dyskursy się otwierają i absorbują wybrane zwyczaje komunikacyjne z innych dyskursów. Zmianom podlegają przy tym różne aspekty modernizowanych dyskursów.

W przypadku dyskursu katechetycznego (tu rozpatrywanego) źródłem przeobrażeń staje się płaszczyzna interakcyjna dyskursu. Niewielkim (jeśli w ogóle) modyfikacjom może podlegać płaszczyzna poznawcza dyskursu, ponieważ doktryna się nie zmienia, choć ewangeliczne przesłanie zbawcze może być na nowo interpretowane. Potrzeby różnych członków wspólnoty religijnej (wspólnoty dyskursu), ich zmienne kompetencje zarówno poznawcze, jak i komunikacyjne coraz szerzej otwierają dyskurs katechetyczny na komunikację świecką⁷.

Dodać trzeba, że sam dyskurs katechetyczny stanowi konglomerat różnych działań komunikacyjnych. Wchłania przede wszystkim praktycznie wszelkie płaszczyzny dyskursu religijnego (symbolikę biblijną, komunikację liturgiczną, pewne segmenty dyskursu teologicznego) (Misiaszek 2008: 60–64). Nie bez znaczenia dla kształtu dyskursu katechetycznego, a co za tym idzie zbioru gatunków, za pośrednictwem których odbywa się komunikacja, pozostaje uznawany za obowiązujący w danym czasie model katechezy (Młyńska 2008: 70–94). Obecnie dominującym jest model katechezy integralnej, w ramach którego za najważniejszą treść katechetycznych działań uznaje się „życie ludzkie interpretowane i formowane w duchu Ewangelii” (Młyńska 2008: 92). Podstawową metodą owych działań staje się metoda partycypacyjna, co

---

⁴ Na marginesie dodam, że po części analogiczne zjawiska są w genologii opisywane jako zmiany kontekstu życiowego gatunku.

⁵ Gdy badało się w stylistyce lingwistycznej odmiany stylowe języka, określone zbiory gatunków łączono z tymi stylami, wyodrębniając dla przykładu gatunki stylu potocznego, gatunki urzędowe, naukowe, artystyczne, publicystyczne czy religijne. Zob.: Gajda 2005; Wilkoń 2002.

⁶ Przypomnijmy, że Edward Balcerzan (2000: 86–88) sygnalizował problematykę więzi między gatunkami odmiennych systemów komunikacyjnych. Zagadnienie znajduje rozwinięcie w: Woźny (2003: 11–13), Zwiefka-Chwałek (2003: 15–67), gdzie się mówi o translokacjach medialnych, ujmowanych jako wielopoziomowe przemieszczenia, dokonujące się pomiędzy różnymi środowiskami medialnymi.

⁷ Nie popełnię interpretacyjnego błędu, jeśli dopowiem, że analogiczne przeobrażenia dotyczą całego dyskursu religijnego. Wybrane zakresy otwarcia opisywałam w książce o współczesnych modlitewnikach (Wojtak 2011: 28–45).

oznacza, że „katechizowany ma się stawać uczestnikiem doświadczenia religijnego” (Młyńska 2008: 93–94). Aby zrealizować tę dyrektywę, dostosowuje się język katechezy do mentalności osób katechizowanych (Młyńska 2008: 93).

Wspomniane procesy i tendencje uznaję za podstawową motywację translokacji wybranych gatunków z dyskursów świeckich w obszar dyskursu religijnego w jego wersji katechetycznej (szerzej ewangelizacyjnej). Ewangelizacja może bowiem przybierać różne formy, między innymi formę katechezy dzieci, młodzieży i dorosłych (Szafrąński, Zapała 1983: 1436–1439). Dynamizm różnorodnych działań duszpasterskich ujawnia się w szczególności w ramach Nowej Ewangelizacji (Zajac 2010: 13–14). Przedmiotem działań ewangelizacyjnych pozostaje Objawienie Boże, zmieniają się adresaci oraz sposoby oddziaływań. Nie wszystkie formy aktywności muszą mieć zorganizowany charakter. W ramach tego artykułu nie interesują mnie same działania, lecz raczej wybrane gatunki wypowiedzi, które pełnią funkcję formacyjną w sposób odbiegający od duszpasterskiego standardu.

Typowy i rozpoznawalny dla adresatów konkretnego przekazu nośnik (przedmiot), na przykład szalik kibica, wizytówka, wyobrażenie telefonu komórkowego, opakowanie lekarstwa, by wymienić najbardziej znane zjawiska, staje się pojemnikiem na religijne treści⁸. Zostaje przez to uruchomiony mechanizm translokacji dyskursywnej.

Jeżeli chodzi o translokację konwencji typowej dla dyskursu medycznego, to przykładami mogą być: *Misericordyna* i *Via Crucis, Spiritualis Unctio, Antydepresanty (dostępne bez recepty)*, czyli różaniec, droga krzyżowa i inne formy modlitw bądź modlitełników ujęte w formułę leku ze stosownym opakowaniem, ulotką medyczną itd. (zob.: charakterystykę w: Nowak 2015: 203–216; Wojtak 2015a: 241–261; 2016b: 193–216). Metafora pojemnika przy wstępnym rozpoznawaniu dyskursywnych i gatunkowych procesów translokacyjnych wydaje się trafna. Zewnętrznie wspomniane komunikaty zyskują kształt przeka-

---

⁸ Aby nie burzyć spójności głównego wątku, w tym miejscu chcę zwrócić uwagę na zjawisko *transgresji*, czyli przekraczania granic między językiem religijnym i językiem świeckim i, jak pisze autor opracowania, z którego korzystam, „przywracania pierwotnej jedności językowej w opisie świata i Boga”, wyrażające się w tłumaczeniu fragmentów Biblii na język hip-hopu, nadawaniu tekstowi *Bogurodzicy* współczesnej formy językowej (młodzieżowej) czy układaniu piosenek modlitełnych, wpisanych we współczesną rzeczywistość i współczesną kulturę”. Zob.: Draguła (2008: 223). Opisane procesy odnoszą się do języka religijnego ekspresyjnego, jak stwierdza Draguła (2008: 222), czyli tego, który jest używany w sytuacji religijnej. Ja będę tu rozpatrywać przekraczanie granic między świeckim i religijnym w innym obszarze (w ujęciu autora referowanej koncepcji jest to język religijny opisowy, czyli taki, za pomocą którego mówimy o Bogu).

zów znanych z komunikacji świeckiej. Ujawnia się dzięki temu typowy dla komunikacji katechetycznej (znany z innych dyskursów dydaktycznych) mechanizm zaskoczenia, wzmacniający efekty perswazyjne (zob. Nocoń 2013: 132–134).

W dalszej części artykułu skupiam uwagę na kilku wybranych przykładach przesunięć komunikacyjnych owocujących interferencjami gatunkowymi, których skutki trudno jednoznacznie genologicznie zakwalifikować.

Już od lat, jak wiadomo, zlotowi młodzieży nazywanemu Przystanek Woodstock towarzyszy inicjatywa ewangelizacyjna Przystanek Jezus. W roku 2012 po zakończeniu zlotu urządzono *licytację szalików chuliganów Chrystusa*⁹. Jeśli przypomnimy w tym miejscu, że szalik nie jest dla kibica zwykłym gadżetem, lecz świętością, której się broni, a *chuligan* w kibicowskim slangu znaczy ‘kibic, który walczy w imię swojego klubu’, to mechanizm tej transformacji (translokacji) staje się jasny. Istotny był tu także komponent ikoniczny z segmentami wymienionymi w stosunku do pierwowzoru, gdyż napisy głosiły: (1) *BO MOJA JEDYNA MIŁOŚĆ TO... JEZUS*, (2) *MARYJO GWIAZDO NOWEJ EWANGELIZACJI PROWADŹ NAS*.

Ewangelizatorzy działający w ramach Przystanku Jezus posługiwali się też wizytówką, za pośrednictwem której przedstawiał się woodstokowiczom sam Chrystus. Ten sposób prezentacji osoby przybierający formę małego kartonika z nazwiskiem, adresem i ewentualnymi tytułami, czy nazwami funkcji jest powszechnie znany i poprawnie rozpoznawany. Można więc powiedzieć, że, mając na uwadze kompetencje komunikacyjne adresatów, posłużono się znakomitym gatunkowym pojemnikiem (na temat wizytówki zob.: Panasiuk, Zimny 2007: 118–125).

Na pierwszej stronie owej osobliwej wizytówki obok komponentu ikonicznego w formie rysunku, prezentującego Jezusa w stylu znanym z utrwalonej ikonografii, znalazł się napis: *JEZUS CHRYSZTUS SYN BOŻY*. Pod nim znane z wizytówek segmenty: Adres korespondencyjny: *tel.: SŁOWO BOŻE, zalecana forma kontaktu: MODLITWA*; Siedziba firmy: *KAŻDY KOŚCIÓŁ KATOLICKI, ul. Spotkanie w Eucharystii, miasto: Otwarte serce*. W prawym górnym rogu zaś apel: *skontaktuj się już teraz!!! 24/7 zawsze odpowiadam*. W ten sposób twórcy analizowanego komunikatu odwołali się do kilku typów wizytówek

---

⁹ Szalik oraz wizytówkę opisywałam w osobnym artykule (Wojtak 2014a: 110–112). Dla pełności obrazu charakteryzowanych tu zjawisk translokacyjnych powtarzam (z pewnymi modyfikacjami) i same zagadnienia, i sposób ich prezentacji.

(wizytówki prywatnej, służbowej i wizytówki firmy czy instytucji), gdyż pomieszali kategorie informacji. Obok podstawowych danych na temat konkretnej osoby umieścili informacje dotyczące jej zaangażowania służbowego, a także komponent reklamowo-agitacyjny. Dzięki temu wizytówka stała się komunikacyjnym kondensatem i została zaadaptowana do nowej roli – przekazu ewangelizacyjnego.

Jakie przekształcenia pierwowzoru złożyły się na ową adaptację? O strukturze nowej wizytówki decydują procesy hybrydyzacji. Matryca tekstowa wizytówki, zawierająca znane podstawowe komponenty gatunku, jest wypełniona w nietypowy sposób. Skutki tego procesu stają się podstawą modyfikacji pozostałych składników wzorca gatunkowego, a więc płaszczyzny poznawczej, pragmatycznej i stylistycznej.

Wzbogacenie potencjału illokucyjnego wizytówki nastąpiło dzięki komunikatom umieszczonym na odwrocie kartonika, który w zwykłej wizytówce nie zawiera komunikacyjnego wypełnienia. Konwencjonalna (typowa) wizytówka prezentuje jedynie dane osobowe, adres i formę kontaktu z konkretnym człowiekiem. Dodane komunikaty interpretuję jako kolekcję wypowiedzi formacyjnych, ilustrujących interakcję Boga z osobą, która zechce nawiązać z Nim kontakt. Odchodzimy zatem od tradycyjnego Bożego komunikatu, jakim jest przede wszystkim tekst Objawienia.

Komunikacja katechetyczna zyskuje nową formułę. Procedury stylizacyjne są stosowane po to, aby uzyskać efekt maksymalnej komunikacyjnej skuteczności. Procesem uruchamiającym translokację na poziomie pragmatycznym jest zmiana ról komunikacyjnych i ról illokucyjnych. Maskując perswazyjność komunikacji, twórcy formacyjnej wizytówki czynią Boga nadawcą komunikatów. Pierwszy z tak wystylizowanych komunikatów jest okrojonym listem, wystosowanym przez Boga do człowieka. Oto ów tekst w całości:

To, że trzymasz tę wizytówkę w rękach jest znakiem mojej miłości do Ciebie. Mój Syn, który jest współwłaścicielem firmy, w bardzo wymowny sposób potwierdził tę miłość, umierając za Twoje grzechy na krzyżu. Możemy przemieniać Twoje życie, jeśli tylko na to pozwolisz. Duch Święty pomoże Ci to zrozumieć, gdyż On jest odpowiedzialny za mój Boży marketing. Na zawsze twój Bóg Ojciec.

Udzielając Bogu głosu, twórcy zacytowanej wypowiedzi odwołują się do znanych form komunikacji, ożywiają bowiem konwencję epistolarną jako formę kontaktu z oddalonym partnerem, z uwzględnieniem wybranych sygnałów gatunkowych listu – zob. formułę końcową oraz grzecznościowe użycie wiel-

kiej litery w formach odnoszonych do odbiorcy, a także inne wykładniki dialogowości.

Przestrzeń semiotyczna tego tekstu jest jednak znacznie poszerzona i urozmaicona, gdyż odnajdujemy w nim odwołania do tekstów formacyjnych Kościoła (echa konwencji katechizmowej lub kaznodziejskiej) oraz przykłady wprowadzania *decorum* biznesowego (*firma, marketing*). Można się zastanawiać, jaki skutek odniesie ujmowanie wiary (zbawienia), czy też raczej konkretnie działalności instytucji, jaką jest Kościół, w kategoriach aktywności firmy, czyli przedsiębiorstwa przemysłowego, handlowego lub usługowego, które w ramach marketingu ustala, jakie produkty ludzie chcą kupować i je reklamuje (ujmując zagadnienie w dużym uproszczeniu).

Czy to ma być zalecana przez Sobór Watykański II forma inkulturacji? W naszych analizach istotne jest zwrócenie uwagi na modyfikacje aspektu poznawczego gatunku, a więc odwołanie się do metafory pojęciowej KOŚCIÓŁ TO FIRMA. Jest to zmiana istotna na tle komponentów poznawczych, kojarzonych z Kościołem, czy też komponentów przyjmowanych przez wiernych jako składników wizerunku Kościoła. Nie można w tym kontekście pominąć stylistycznych skutków prezentowanych modyfikacji. Typowa dla stylistyki epistolarnej hybrydyzacja polegająca na mieszaniu pisanego z mówionym jest tu wzbogacona o charakterystyczną dla wybranych typów listów stylizację profesjonalną.

Bożemu komunikatowi wystylizowanemu w wyżej przedstawiony sposób towarzyszy odpowiedź człowieka, czyli przygotowana dlań modlitwa, poprzedzona frazą: *Proszę, pomódl się tą modlitwą*. Jest to wariantywna realizacja modlitwy zawierzenia. Odnajdujemy w niej bowiem ciepły i bezpośredni zwrot do adresata. Jest ponadto formą wyznania miłości, wyrażenia zaufania do Boga i Zbawiciela oraz prośbą o Jego opiekę. Tekst nie zachwyca wyszukany kształtem. Jak się jednak wydaje, ma być w zamierzeniu twórców (ewangelizatorów) komunikatem prostym i zarazem niepospolitym. Oparty jest na kontrastach syntaktycznych, a więc odchodzi od wyznaczników rytualizacji typowych dla komunikatów religijnych. Raczej ma sprawiać wrażenie komunikatu niekonwencjonalnego, a więc bliższego potrzebom i oczekiwaniom ewentualnego oranta (młodego człowieka, który poznawszy Chrystusa, chce nawiązać z Nim kontakt). W warstwie leksykalnej odwołuje się jednak do zasobu środków typowych dla komunikacji kościelnej (*grzeszność, Zbawiciel, przebaczyć grzechy, umrzeć na krzyżu, kierownictwo*) i zawiera formy podniosłe: *Uczyń mnie takim, jakiego mnie pragniesz*.

Oto pełny tekst analizowanej modlitwy:

Panie Jezu. Potrzebuję Cię. Uznaję swoją grzeszność. Otwieram Ci drzwi mojego życia i przyjmuję cię jako swego Zbawiciela i Pana. Dziękuję Ci, że przebaczyłeś moje grzechy umierając za mnie na krzyżu. Proszę o Twoje kierownictwo w moim życiu. Uczyni mnie takim, jakiego mnie pragniesz.

Całość prezentowanej kolekcji tekstów, umieszczonych na wystylizowanej osobliwie wizytówce, zamyka wypowiedź przybierająca formę *post scriptum* i przypisana Bogu jako nadawcy:

PS Szukaj przyjaciół chrześcijan, z którymi będziesz mógł wzrastać. Jeśli nie będziesz mógł ich znaleźć, skontaktuj się z jednym z moich przedstawicieli (numer telefonu komórkowego)

Konkludując trzeba zaznaczyć, że dzięki takim komunikatom dokonują się znamienne przeobrażenia na poziomie dyskursywnym i gatunkowym. Znana z komunikacji świeckiej użytkowa forma przekazu występuje w roli nośnika przesłania religijnego. Dyskurs katechetyczny (ewangelizacyjny) wzbogaca się znacząco. Podstawowe prawdy wiary są przekazywane w innowacyjny sposób, dostosowany do wrażliwości oraz komunikacyjnych przyzwyczajęń współczesnego człowieka. Uruchomienie procesów translokacji powoduje powstawanie nowych komunikatów, tekstowych okazów służących modyfikowaniu wzorców gatunkowych w stopniu radykalnym. Chyba nie popełnię błędu, gdy powiem, że analizowany komunikat, zmieniając miejsce w dyskursie, staje się nowym gatunkiem wypowiedzi. Trzeba zatem także znaleźć dla niego nazwę. Ze względu na kierunek translokacji oraz jej formotwórcze skutki należy zatem uznać, że powstała *wizytówka ewangelizacyjna*¹⁰.

W kolejnych partiach artykułu chcę skupić uwagę na przekazach, które są dla językoznawcy genologa szczególnie interesujące, gdyż wymagają nowych propozycji interpretacyjnych, a zwłaszcza opracowania nowego instrumentarium badawczego. Głównym przedmiotem charakterystyki będzie komunikat, który autorka, Joanna Czaplą nazwała *niebotelem*. Został on opublikowany przez Edycję Świętego Pawła w roku 2009 w serii (nazwanej przez redaktorów „smsy od Boga Ojca”)¹¹. Analizowana publikacja nosi tytuł *sms od Boga Ojca do*

¹⁰ Można jedynie mieć wątpliwości czy to już gatunek, czy zacyzn gatunkowy, gatunek *in statu nascendi*? Genologiczną potencję konkretnego tekstu (na przykładzie moskalików) opisuje wyczerpująco Balcerzan (2000: 89–90).

¹¹ Serię tworzą dwa komunikaty: 1. sms od Boga Ojca do przyjaciół, 2. sms od Boga Ojca do młodzieży. Drugi z wymienionych komunikatów charakteryzowałam w oddzielnym opracowaniu (Wojtak 2015c: 67–71).

przyjaciół. Jest to książeczka w formie telefonu komórkowego z wyrysowaną klawiaturą w fingowanej dolnej i odzwierciedleniem ekranu w klapie górnej. Zawiera 47 wiadomości tekstowych. Każdy z nibyekranów jest graficzną prezentacją ekranu telefonu komórkowego i zawiera: na pasku górnym: nazwę *Niebotel*, znak zasięgu, formułę: *od: Boga Ojca*, na pasku dolnym zaś: nr wiadomości i typowe dla telefonu komendy: *Odpisz, Dalej*. Środek nibyekranu wypełnia tekst będący wiadomością (SMS-em). Ogólne obramowanie gatunkowe określa zatem tytuł. Stylizacja na SMS jest jednak stylizacją wybiórczą, choć obejmuje różne składniki wzorca. Każda konkretna wiadomość ma formę zbliżoną do wzorca jedynie rozmiarami, odbiega zaś od klasycznej wersji SMS-a sposobem zapisu oraz stylem (na temat SMS-a zob.: Malinowska 2004: 193–196; Krzempek 2006: 362–367). Nie ma mowy o użyciu akronimów i innych grafemów stosowanych w tekstach elektronicznych. Nie pojawiają się formy potoczne. Istotne różnice wiążą się ponadto z treścią i innymi składnikami sytuacji komunikacyjnej. Fingowanym w istocie nadawcą komunikatów jest Bóg. Adresatów wyznacza się wstępnie mało precyzyjnie. Formuła *do przyjaciół* może dookreślać adresatów jako przyjaciół Boga, czyli chrześcijan. Lektura całości pokazuje, że adresatami mają być ludzie, którzy są przyjaciółmi (mają lub pragną mieć przyjaciół, w tym Pana Boga) (zob.: Wojtak 2015c: 67–68).

Nietrudno dostrzec skutki stosowania technik palimpsestowych, czyli *przebitki gatunkowe*¹². W samym tekście nakładają się na siebie różne warstwy gatunkowe, mniej lub bardziej wyraźnie zarysowane. Redukcji podlegają wyznaczniki strukturalne gatunków, a uwypuklają się pragmatyczne i poznawcze. Niektóre przebitki mają jedynie charakter stylistyczny. Motywację ich obecności stanowi ogólne formacyjne przesłanie tekstu (całego zbioru). *Niebotel* ma być Bożym komunikatem, więc zawiera echa tekstów biblijnych, homilii (uznawanych wszak za słowo Boże w słowie ludzkim), tekstów katechetycznych. Jeśli w in-

---

Oba artykuły należy potraktować zatem jako opracowania komplementarne. Warto zaznaczyć, że analizowane *niebotele* nie są tekstowymi kliszami, więc każdy z nich wart jest osobnej analizy.

¹² Pojęcie *przebitka gatunkowa* charakteryzuję w oddzielnych artykułach (Wojtak 2014b: 233; 2015b: 82–93). Z przebitką gatunkową mamy do czynienia wtedy, gdy w tekście realizującym reguły konkretnego gatunku przeświecają, przebijają się, są widoczne ślady innego gatunku. Wiąże te zjawiska z dyskursywnymi procesami absorpcji oraz upodmiotowieniem komunikacji w różnych sferach komunikacyjnych. Przebitki gatunkowe stanowią formę transtekstualności. We wzorcach gatunkowych są jedynie potencją. Ujawniają się w tekstach wielowarstwowych pod względem genologicznym, w których spoza schematu dominującego, wylania się inny schemat organizacji tekstu. Rezultatem działania takich praktyk komunikacyjnych jest z reguły palimpsestowa struktura tekstu, gdyż pokrewieństwo w wzorcowym dominującym jest w tekście wyraźne, a ślady powiązań z innymi wzorcami mniej lub bardziej zatarte.

terpretacji pragmatyki tekstu uwzględniać znane parametry: kto mówi, do kogo, w jaki sposób i dodać jeszcze tematykę, czyli co mówi, uzyska się dyskursywną ramę dla obecności przebitek gatunkowych. W zbiorze analizowanych tekstów Bóg mówi do człowieka, w komunikacie wystylizowanym na jedną z nowoczesnych form przekazu, jaką jest SMS. Jest to jednak tylko ogólna formuła interpretacyjna. W poszczególnych komunikatach (pojedynczych tekstach traktowanych jako SMS-y) uwidaczniają się cechy typowe dla rachunku sumienia, kazania, sparafrazowanej Ewangelii, poradnika. Całość jest *gatunkiem w formie kolekcji* (na temat tego pojęcia zob.: Wojtak 2011: 21–25) ze strukturą kolażową na poziomie realizacji tekstowej i kilkoma przebitkami, które ową strukturę rozmywiają wewnątrz pojedynczych segmentów.

Scharakteryzujemy wybrane parametry dyskursywnego tła tekstu, motywujące funkcjonowanie przebitek gatunkowych. Zagadnienie podstawowe zawrzeć można w pytaniu: Jaki portret Boga wyłania się z tak osobiście wystylizowanych tekstów? Bóg – nadawca przedstawia się jako najlepszy przyjaciel człowieka, gdyż zadbał o jego zbawienie i pragnie dobra każdego człowieka. Obrazują tę postawę dwie pierwsze wiadomości:

Wiadomość 1: Ja sam jestem twoim najwierniejszym Przyjacielem. Na dowód mojej przyjaźni ofiarowałem ci mojego Syna. Czy mogłem zrobić więcej?

Wiadomość 2: Dla każdego pragnę oddanego przyjaciela, ponieważ przyjaźń jest jednym z najpiękniejszych odcieni miłości

Bóg jest także nauczycielem, a jego postawa dydaktyczna ujawnia się za pośrednictwem formuł kształtujących postawy człowieka, a rozpoczynanych od słów: *wiedz, pamiętaj*. Oto przykłady:

Wiadomość 8: Wiedz, że przyjaźń karmi się altruizmem, a nie znosi egoizmu. [...]

Wiadomość 10: [...] Pamiętaj, że każdego dnia należy starać się być darem dla przyjaciela.

Wiadomość 27: Pamiętaj, aby stawiać przyjacielowi mądre wymagania, ponieważ będzie to dla niego skuteczny bodziec do osobistego wzrostu.

Wiadomość 32: Pamiętaj, proszę, że być przyjacielem to znaczy każdego dnia na nowo poznawać się, cieszyć swoją obecnością, doceniać i pielęgnować skarb, który się posiada – przyjaźń.

Z wiadomości tekstowych wyłania się ponadto obraz Boga doradcy. Oto przykłady:

Wiadomość 30: Ufam, że będziesz rozwijać zaufanie w przyjaźni, ponieważ w trudnych chwilach stanie się ono twoją podporą.

Wiadomość 33: Pragnę ci przekazać, że prawdziwa przyjaźń zaczyna się wtedy, kiedy życie przyjaciela staje się ważniejsze od twojego życia.

Wiadomość 21: Marzę, abyś dopingował i wspierał twojego przyjaciela zarówno w wielkich, jak i małych rzeczach.

Dopełnieniem tego wizerunku jest obraz Boga szefa, lecz nietypowego (zob. ewangeliczne aluzje w wiadomości 16):

Wiadomość 14: Dziś powierzam ci odpowiedzialne zadanie, abyś zawsze pragnął dla twojego przyjaciela dobra i abyś pomagał mu je osiągać i w nim wzrastać.

Wiadomość 16: Liczę na to, że gdy twój przyjaciel będzie głodny, nakarmisz go, a gdy będzie spragniony, napoisz go.

Bóg jako nauczyciel, doradca, szef, ale też dobry słuchacz oraz wzór doskonałości i miłości staje się też wzorem przyjaciela. A przyjaciel jest portretowany w analizowanym przekazie wieloaspektowo. To ktoś zawsze gotowy do pomocy (opiekun), wierny, uważnie wsłuchany w potrzeby przyjaciela, empatyczny, cierpliwy, prawdomówny, pragnący dobra swego przyjaciela, traktujący go jak brata, umacniający w wierze i wspomagający w drodze do zbawienia. Przyjaźń zaś jest przedstawiana jako relacja będąca odcieniem miłości, darem z siebie, podporą, skarbem, ofiarą.

W prezentacji tak sprofilowanego wycinka świata dominuje perspektywa religijna. Katechetyczne przesłanie zgodne z wizją katechezy integralnej i nowej ewangelizacji zyskuje kształt przekazu zmiennego i formalnie zróżnicowanego. Wpisane weń maski komunikacyjne konkretyzują się na przestrzeni tekstu w formie przebitek gatunkowych.

Rodem z poradnika są definicje perswazyjne w rodzaju:

Wiadomość 29: Pragnę ci wskazać, że przyjaźń to głębokie spojrzenie, pełne zachwytu, a jednocześnie zadziwienia, zawsze skierowane na drugą osobę.

Analogiczną genezę ma sentencjonalność przekazu (co nie oznacza, że nie może się pojawić w innych typach dydaktycznych komunikatów). Oto wybrane przykłady:

Wiadomość 31: Przyjaciel nawet w najgłębszej ciszy potrafi usłyszeć i zrozumieć niewypowiedziane słowa przyjaciela.

Wiadomość 39: Najpiękniejsze w przyjaźni jest to, że się na nią nie zasługuje, ponieważ jest ona niewymuszonym darem z siebie dla drugiego człowieka. Ofiarowuje się ją dlatego, że ktoś jest, a nie dlatego, że coś zrobił.

Z poradnika rodem są ponadto rady i porady (bezpośrednie i pośrednie), o których już była mowa przy okazji charakterystyki ról komunikacyjnych nadawcy. Do cytowanych fragmentów dorzucam więc w tym miejscu jedynie następujący:

Wiadomość 46: Prawdziwym przyjacielem okażesz się wtedy, kiedy będzie bardzo ciężko, a ty stale będziesz trwał u boku przyjaciela.

Konwencja kaznodziejska przebija w kilku wiadomościach za pośrednictwem typowych dla tej formy przekazu formuł lub aktów mowy (np. poetyka życzeń często goszcząca w finalnych partiach przepowiadania z ukrytą parenezą). Wystarczą zabiegi mieszczące się w kręgu transformacji kategorii osoby, aby stylizację kaznodziejską uwydatnić. Oto przykłady ilustrujące wspomniane zjawiska, a więc wybrane fragmenty analizowanego tekstu:

Wiadomość 19: Z całego serca pragnę, abys pomagał twojemu przyjacielowi wzrastać w wierze i abys razem z nim przychodził na Eucharystię, aby się ze Mną spotkać.

Wiadomość 27: Pamiętaj, aby stawiać przyjacielowi mądre wymagania, ponieważ będzie to dla niego skuteczny bodziec do osobistego wzrostu.

Wiadomość 47: Niech mój Syn, Jezus Chrystus, stanie się dla ciebie autorytetem w byciu przyjacielem. Niech będzie dla ciebie wzorem przyjacielskiej miłości. Bądź pewny, że będziemy wam błogosławili i umacniali waszą przyjaźń naszą miłością.

A oto ich przekształcenie w wersję kaznodziejską:

Bóg pragnie, abyśmy pomagali naszym przyjaciołom wzrastać w wierze i abyśmy razem przychodzili na Eucharystię, która jest spotkaniem z Bogiem. Stawiamy przyjaciołom mądre wymagania, ponieważ będzie to dla nich skuteczny bodziec do osobistego wzrostu. Niech Syn Boży, Jezus Chrystus stanie się dla nas autorytetem w byciu przyjaciołmi. Niech będzie dla nas wzorem przyjacielskiej miłości. Bądźmy pewni, że Bóg będzie nam błogosławił i umacniał naszą przyjaźń swoją miłością.

Tekst należy do kręgu przekazów ewangelizacyjnych, więc jego wielowarstwowość semantyczna i pragmatyczna wiąże się nie tylko z funkcjonowaniem przebitek gatunkowych, lecz także z różnymi przejawami transtekstualności (*quasi*-cytatami i parafrazami Ewangelii, które są na tyle czytelne, że już ich nie

wskazywałam). Substytucyjne ukształtowanie podmiotu mówiącego, a więc zastosowanie maski komunikacyjnej służy wzmocnieniu przesłania komunikatu, który ma funkcjonować jako nowy gatunek katechetyczny (ewangelizacyjny), dostosowany do potrzeb współczesnego człowieka.

Dyskurs religijny się otwiera, co sprzyja mobilności komunikacyjnej, czyli translokacjom, wzmacniając przede wszystkim wektor translokacji oznaczający przemieszczanie się wybranych typów działań komunikacyjnych ze sfery świeckiej do sakralnej. Następuje zmiana ukierunkowania komunikacyjnego wybranych gatunków. Przestrzenią szczególnie podatną na wspomniane procesy staje się obszar interakcji katechetycznych. W ramach integralnej katechezy dokonuje się przemieszczanie praktyk komunikacyjnych i modeli (scenariuszy) sytuacji komunikacyjnych. Zderzanie różnych porządków komunikacyjnych staje się przyczyną przeobrażeń gatunków wypowiedzi użytych, by tak rzec, do wykonania nowych zadań. Uruchamiają się przy tym interesujące, nowe procesy gatunkotwórcze. Powstają formy gatunkowe bardziej elastyczne i pojemne, ponieważ gatunek poddany eksperymentom translokacji zachowuje pamięć swego kodu gatunkowego¹³ (*wizytówka*, *SMS*), podlegając jednocześnie zabiegom transformacji, która modyfikuje wszystkie aspekty gatunkowego schematu, a więc strukturę, obraz rzeczywistości, potencjał illokucyjny (oraz inne wymiary pragmatyczne) i wyróżniki stylistyczne. Zaznaczyć w tym miejscu muszę, że wymienione prawidłowości nie są prostą hybrydyzacją. Translokacje wiążą się z uruchomieniem mechanizmów adaptacyjnych i funkcjonowaniem przebitek gatunkowych.

Nie oznacza to rozmywania kategorii gatunku, lecz jej uelastycznienie. Konkretnie teksty, jak dla przykładu charakteryzowana tu wizytówka ewangelizacyjna czy wspomniane osobliwe modlitewniki, nie mając nazwy gatunkowej, rozpoczynają tworzenie nowego kodu gatunkowego. Inne dysponują nominacyjnymi identyfikatorami (jako przykład może posłużyć wzbogacenie leksykonu nazw gatunkowych o termin *niebotel*) i serią tekstów, w ramach której kod gatunkowy zyskuje określoną wyrazistość.

Idąc tropem propozycji interpretacyjnych Balcerzana (2007: 258), który swe spostrzeżenia odnosił do nowych zjawisk literackich, możemy powiedzieć, że także w obszarze komunikacji religijnej (dyskursu religijnego) w jego wersji katechetycznej „znane i przyswojone zderza się z nieznanym i zaskakującym”.

---

¹³ Analogiczne procesy w ramach literatury zanurzonej w popkulturze dostrzega Balcerzan (2007: 261).

Człowiek zaczyna bytować w świecie nowych tekstów, nowe teksty zapełniają świat człowieka. Konwencje typowe dla wywodzącego się z kultury masowej „piśmiennictwa opiekuńczego” (Balcerzan 2007: 258) wkraczają w przestrzeń dyskursu religijnego, uzupełniając zbiór obecnych w nim od wieków form analogicznego piśmiennictwa.

Literatura

- Balcerzan E., 2000, *W stronę genologii multimedialnej. – Genologia dzisiaj*, red. W. Bolecki, I. Opacki, Warszawa, s. 86–101.
- Balcerzan E., 2007, *Nowe formy w pisarstwie i wynikające stąd porozumienia. – Polska genologia literacka*, red. D. Ostaszewska, R. Cudak, Katowice, s. 252–268.
- Draguła A., 2005, *Czy istnieje młodzieżowa odmiana języka religijnego? – Język religijny dawniej i dziś*, t. II, red. S. Mikołajczak, ks. T. Węclawski, Poznań, s. 88–93.
- Draguła A., 2008, *Transgresja języka – o Bogu po świecku. Na podstawie wybranych tekstów młodzieżowych. – Język katechezy*, red. R. Przybylska, W. Przyczyna, Tarnów, s. 213–223.
- Draguła A., 2012, *Copyright na Jezusa. Język, znak, rytuał między wiarą a niewiarą*, Warszawa.
- Gajda S., red., 2005, *Przewodnik po stylistyce polskiej*, Opole.
- Grzeškiewicz E., 2016, *Modlitwa indywidualna w analizie genologicznej*, Kraków.
- Krzempek M., 2006, *SMS jako genologiczne signum temporis*, „Stylistyka” XV, s. 362–367.
- Makuchowska M., 2008, *Polski dyskurs religijny – tradycja i zmiana. – Język polski w europejskiej przestrzeni kulturowo-językowej*, red. S. Gajda, Opole, s. 282–374.
- Malinowska E., 2004, *Napisz do mnie przez telefon – od epistoły do SMS-a. – Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. II, *Tekst a gatunek*, red. D. Ostaszewska, Katowice, s. 193–197.
- Misiaszek K., 2008, *Charakter języka katechezy. – Język katechezy*, red. R. Przybylska, W. Przyczyna, Tarnów, s. 52–69.
- Młyńska E., 2008, *Język a podstawowe modele katechezy. – Język katechezy*, red. R. Przybylska, W. Przyczyna, Tarnów, s. 70–94.
- Nocoń J., 2013, *Styl dydaktyczny – styl dyskursu dydaktycznego. – Przewodnik po stylistyce polskiej. Style współczesnej polszczyzny*, red. E. Malinowska, J. Nocoń, U. Żydek-Bednarczuk, Kraków, s. 111–139.
- Nowak M., 2015, *„Lekarstwo dla wszystkich”. O sposobach uczenia i propagowania modlitwy. – Człowiek, zjawiska i teksty kultury w komunikacji społecznej*, red. M. Karwatowska, R. Litwiński, A. Siwiec, Lublin, s. 203–216.

- Panasiuk J., Zimny R., 2007, *Wizytówka – tekst czy nie-tekst? – Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. III, *Gatunek a odmiana funkcjonalna*, red. D. Ostaszewska, Katowice, s. 116–129.
- Przybylska R., Przyczyna W., 2005, *Komunikacja w Kościele współczesnym. Bariery i pomosty. – Bariery i pomosty w komunikacji językowej Polaków*, red. J. Bartmiński, U. Majer-Baranowska, Lublin, s. 213–232.
- Szafrański A., Zapała F., 1983, [hasło] *Ewangelizacja. – Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk, L. Bienkowski, F. Gryglewicz, Lublin, k. 1436–1439.
- Wilkoń A., 2002, *Spójność i struktura tekstu*, Kraków.
- Wojtak M., 2009, *Polimorficzność stylu religijnego we współczesnej polszczyźnie. – Język religijny dawnej i dziś*, t. V, red. ks. P. Bortkiewicz, S. Mikołajczak, M. Rybka, Poznań, s. 115–125.
- Wojtak M., 2010, *Dyskurs religijny w mediach. Próba rekonesansu. – Dyskurs religijny w mediach*, red. D. Zdunkiewicz-Jedynak, Tarnów, s. 14–22.
- Wojtak M., 2011, *Współczesne modlitewniki w oczach językoznawcy. Studium genologiczne*, Tarnów.
- Wojtak M., 2013, *Przeobrażenia języka religijnego w ostatnim siedemdziesięcioleciu – zarys problematyki. – 70 lat współczesnej polszczyzny. Zjawiska. Procesy. Tendencje. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Mazurowi*, red. A. Dunin-Dudkowska, A. Małyńska, Lublin, s. 311–340.
- Wojtak M., 2014a, *Język nasz ojczysty w religijnej sferze komunikacyjnej (wybrane zagadnienia). – Język nasz ojczysty. Zbiór studiów*, red. B. Taras, Rzeszów, s. 103–119.
- Wojtak M., 2014b, *Wartości w wywiadzie – wartość wywiadu. – Współczesne media. Wartości w mediach. Wartości mediów*, t. 2, *Wartości mediów*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Lublin, s. 225–239.
- Wojtak M., 2015a, *Modlitewnik jako lekarstwo. Analiza genologiczna*, „Roczniki Humanistyczne KUL”, T. LXIII, z. 6, s. 241–261.
- Wojtak M., 2015b, *Gdy „między” jest w środku, czyli o przenikaniu się konwencji gatunkowych w konkretnych tekstach (na przykładzie przekazów prasowych). – Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. V, red. D. Ostaszewska, J. Przyklenk, Katowice, s. 82–93.
- Wojtak M., 2015c, *Kulturowe uwikłania współczesnego dyskursu (stylu) religijnego – zarys problematyki*, „Stylistyka” XXIV, s. 55–74.
- Wojtak M., 2016a, *O dyskursie religijnym, jego osobliwościach i przeobrażeniach. – Dyskurs i jego odmiany*, red. B. Witosz, K. Sujkowska-Sobisz, E. Ficek, Katowice, s. 71–85.
- Wojtak M., 2016b, *Okowy konwencji i modna innowacyjność (na przykładzie współczesnych modlitewników). – Konwencja i kreacja w tekstach kultury*, red. M. Karwatowska, R. Litwiński, A. Siwiec, Lublin, s. 193–216.
- Woźny A., red., 2003, *Translokacje i transpozycje w mediach*, Wrocław.

- Zajac M., 2010, [hasło] *Nowa Ewangelizacja*. – *Encyklopedia katolicka*, t. 14, Lublin, k. 13–14.
- Zdunkiewicz-Jedynak D., 2007, *Język w polskim Kościele katolickim początku XXI wieku: przegląd najważniejszych zjawisk*. – *Język polski jako narzędzie komunikacji we współczesnym świecie*, red. J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan, Lublin, s. 115–129.
- Zwiefka-Chwałek A., 2003, *Słowo elektroniczne. Strategie werbalne w epoce nowych mediów*. – *Translokacje i transpozycje w mediach*, red. A. Woźny, Wrocław, s. 15–67.

*About selected communication translocations
in the religious discourse*

The article presents a characteristics of several contemporary communication phenomena transforming religious discourse in its Catholic version. The author understands discourse as the entirety of communication practices specific to a particular community of believers, which in the course of various interactions fixes and agrees relevant to this community content, preserves appropriate scenarios of communication behavior and rules for their completion by utterances and/or non-verbal means. The author emphasizes the peculiarity of the religious discourse that is open to transcendence. She limits the scope of the presented communication phenomena to the catechetical discourse, which now focuses on participation of the catechized people in the process of catechesis. The methods of catechesis should therefore take into account the spiritual needs of the believers.

Catechesis formulated in this mode promotes communication experiments, especially the processes of movement, i.e. translocation of speech genres from the secular to sacred realm.

According to the author these translocations are accomplished in new genre forms that maintain the memory of their basic genre code, but at the same time are subject to processes of transformation conducive to the creation of new genre patterns. Some of them do not have genre identifiers in the form of special names and are only a beginning of new conventions. Such status is attributed by the author to evangelization visiting card analyzed in the article. Some of them gain names and create a series that preserves the innovative principles of the genre. As an example, the author discusses messages called the *heaventels*. They are an adaptation of the SMS convention for simulated (stylized) communication of God as the sender to the man.

Translocations are favourable to launching of the adaptation processes and formation of genre duplicates that make the input (secular) genre form more capacious and communicatively catchy.

Keywords: *discourse, religious discourse, catechetical discourse, speech genre*